

З метою підвищення боєздатності працівників правоохоронних органів, особливо в екстремальних умовах праці, розглянуті основні фізичні, фізіологічні і психологічні параметри, які впливають на їх працездатність. Проведені експерименти підтверджують актуальність і значимість даного питання

Ключові слова: умови праці, працездатність, стрес, міліція

С целью повышения боеспособности работников правоохранительных органов, особенно в экстремальных условиях труда, рассмотрены основные физические, физиологические и психологические параметры, которые влияют на их работоспособность. Проведенные эксперименты подтверждают актуальность и значимость данного вопроса

Ключевые слова: условия труда, работоспособность, стресс, милиция

In order to improve operational effectiveness of law enforcement officers, especially in extreme conditions of labor, the basic physical, physiological and psychological parameters that affect their performance. The experiments confirm the validity and relevance of this question

Keywords: working conditions, efficiency, stress, police

ВПЛИВ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВ ПРАЦІ НА БОЄЗДАТНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ОВС

М.О. Чміль

Кандидат психологічних наук, старший викладач

Кафедра ТСП*

Контактний тел.: 067-914-37-10

E-mail: chmil.mihail@gmail.com

О.С. Скляр*

*ХНУВС

пр. 50-річчя СРСР, 27, м. Харків, Україна

Вступ

Різноманітні обставини сучасного життя, що супроводжуються виникненням надзвичайних ситуацій, значно збільшуються в умовах сучасного світу. З урахуванням задач та обов'язків міліції, вони завжди залучаються до заходів щодо забезпечення захисту життя та здоров'я громадян у зонах надзвичайних ситуацій. І при виконанні своїх обов'язків вони піддаються низці впливів [2]. Найхарактернішим чинником, що негативно впливає на працівників ОВС під час екстремальних ситуацій або операцій щодо підтримання правопорядку та підтримки громадського порядку – є постійна загроза його життю. З огляду на це, вивчення впливу умов та особливостей корекційно-реабілітаційної роботи працівників ОВС на їх боєздатність ми вважаємо вельми актуальним, оскільки дасть можливість більш ефективно виконувати свої обов'язки з урахуванням фізіологічних змін у посттравматичний період.

Основна частина

Дана проблема не є новою у історичному аспекті. Існує ряд досліджень, присвячених її вирішенню, зо-

крема, у працях Р.А. Абдурахманова розкриваються питання бойового стресу і його психологічні наслідки.

Л. Огороднов також торкається питань посттравматичного стресу, О.Л. Іванов, М.В. Жуматий, В.В. Рубцов аналізують досвід всеросійського реабілітаційного центру з соціально – психологічної реабілітації військовослужбовців і працівників ОВС, що отримали важкі поранення у бойових діях, масових порушень громадського порядку, та багато робіт іноземних авторів Б.Л. Грін, Н. Тарабріна, Б. Колодзін та ін. [1, 6].

Боєздатність - вміння, а також можливість виконувати будь-які дії в умовах бойового зіткнення. Боєздатність працівників міліції залежить від умов несення служби, особливо небезпечним є цей вплив у екстремальних умовах. Здатність працівників міліції виконувати покладені на них обов'язки значно знижуються під впливом посттравматичних стресових (ПТС) навантажень. На думку закордонних фахівців, реакції, які виникають у осіб, що працюють у екстремальних умовах, впливають на різні рівні біологічного, фізичного та психологічного стану людини [7]. Так, наприклад, американський вчений Б. Колодзін до симптомів ПТС зараховує такі: немотивована пильність, «вибухова» реакція, слабка емоційність, агресивність, порушення пам'яті і концентрації уваги, депресія,

загальна тривожність, приступи люті, зловживання наркотичними і лікувальними препаратами, нав'язливі спогади, галюцинації, у людини під впливом ПТС виникають особливі реакції посттравматичних стресових розладів (ПТСР). Та нас в даній роботі більш цікавлять фізіологічні зміни у працівників ОВС.

Вчені провели ряд досліджень в сфері впливу ПТСР на боєздатність працівників ОВС, щоб дослідити їх фізіологічні та психологічні реакції для подальшого створення реабілітаційних програм [3]. А саме, піддавали працівників впливу екстремальних ситуацій: проводили дії з імітаційними засобами, здійснювали напади з холодною зброєю, моделювали масові безпорядки із застосуванням психологічного впливу та багато іншого.

Нами ж було проведено аналогічні експерименти із застосуванням: піротехнічних засобів, пейнтбольні бої з імітаційними терористичних дій та дій групи захоплення, подолання перешкод тощо. В результаті чого на базі визначених знань і наукових результатів отримали досить цікаві результати стосовно фізіологічних змін та зниження боєздатності працівників ОВС під впливом ПТСР, а саме:

1) *фізіологічні реакції*: спітніння, озноб, виснаження, зміна кольору обличчя, підвищення температури, швидке поверхневе дихання, відчуття запаморочення, часте серцебиття (ймовірний біль у грудях), підвищений артеріальний тиск, підвищення рівня адреналіну, нервозність (наприклад, метушливість), блідість, кліпання очима, підвищене паління, безсоння, погіршення сну, головний біль;

2) *м'язові реакції*: легка втома, схильність до судом, тремтіння м'язів, нездатність послабити напруженість, біль у спині, падіння працездатності, зниження фізичних можливостей, погіршення динамометрії, вплив на рефлекси, опорно-руховий апарат, вистіблюлярний апарат людини.

Доречно б зазначити, що в часи Суворова, Наполеона ці концепції застосовувалися до солдат, які приймали участь у бойових діях, що й призводило до позитивних результатів. І це в ті часи, коли наука не мала такого розвитку, як зараз. Проведені дослідження у 2007 – 2009 роках у Харківському національному університеті внутрішніх справ підтверджують велике значення фізіологічних реакцій у міліціонера при постійній дії стрес – факторів. В результаті опитування офіцерського складу різних підрозділів ОВС, різних регіонів України було встановлено, що у 76% опитуваних виникало погіршення сну, у 66% опитуваних з'являється головний біль. Ще одним проявом ПТСР є *суїцидальність* [5]. Так, за 10 місяців 2008 року у рядах міліції було скоєно 26 самогубств. І ця цифра зростає з кожним роком.

Кожен працівник ОВС, який зазнав фізіологічних посттравматичних змін, повинен отримувати негайну фізіологічну, психологічну та емоційну, хоча б невелику, допомогу реабілітаційного характеру. Серед основних заходів пропонуються наступні:

1. Організація в межах офіційних структур державної влади, допомоги працівника ОВС через відповідне законодавче забезпечення і фінансування, з обов'язковим залученням професійних психологів для участі у розробці дослідницьких, реабілітаційних і соціальних програм.

2. Організація зустрічей, відкритих для кожного працівника ОВС, де він міг би отримати необхідну для

нього інформацію, поспілкуватися з іншими працівниками ОВС, обмінятися досвідом.

3. Організація консультативної служби для родичів працівників, в межах якої можна було отримати професійну консультацію, як краще будувати взаємовідносини, як адекватно реагувати на деякі особливості в їх поведінці, що виникли після травми, зняти власне психічне навантаження.

4. Професійна підготовка. Кваліфікована вогнева, фізична, психологічна, тактико – спеціальна підготовка. Опрацювання дій у екстремальних ситуаціях під час навчання. Зміна системи професійної підготовки працівників міліції.

5. Організація режиму праці та відпочинку. Особливо це стосується в разі відпочинку, який повинен бути рівномірним, адекватним та підвищувати працездатність працівників міліції.

Важливою, у цьому контексті з'являється проблема з проведенням реабілітації працівників ОВС, зокрема тих, що отримали поранення під час надзвичайних подій. Певний досвід такої роботи напрацьований у Всеросійському реабілітаційному центрі [4], на жаль у нас реабілітаційні заходи не повною мірою впроваджені лише у спеціальних підрозділах «Беркут», «Грифон», «Ягуар» та інших. Отже, у більшості підрозділів ОВС питання підвищення боєздатності не вирішуються певним чином, хоча є багато концепцій стосовно проблеми реабілітації ПТСР і його впливу на фізіологію працівників.

Висновки

Екстремальні умови праці вкрай негативно впливають на працездатність працівників міліції, тому підвищення їх боєздатності в цих умовах підвищують ефективність правоохоронних органів в цілому.

Література

1. Бородін С.В. «Самогубство за кордоном» // Наукові і організаційні проблеми суїцидології. М., 1983. – С. 5–7.
2. Ващенко І.В. «Конфлікт: сучасний стан, проблеми та напрямки їх вирішення в ОВС: Монографія» Х.: ОВС., 2002. – С.256.
3. Котенев І.О. «Опитувальник травматичного стресу для діагностики психологічних наслідків несення служби працівниками ОВС в екстремальних ситуаціях: Метод. посіб.» - М.: академія МВС Росії, 1996. – С.76.
4. Ліпов В. «Стресові ситуації під час несення служби» // Професіонал. – 2002. - №5. – Москва: РУ: «Об'єднана редакція МВС Росії», 2001. – С.40 - 41.
5. Данилова М.Б., Єлісеєв І.М., Постовалова Л.І. Деякі соціальноклінічні групи великого суїцидального ризику // Актуальні проблеми суїцидології. М., 1978. – С. 171–184.
6. Тімченко О.В. «Аутоагресивна поведінка працівників органів внутрішніх справ України (соціально – психологічні детермінанти виникнення, методи превенції та профілактики): Монографія». Донецьк: Донецький університет внутрішніх справ МВС України., 2003. – С. 236.
7. Goldney RD. Attempted suicide in young women. Brit. Journal Psychiat 1981; 139(12): 382–390.